

Cuprins

1946. Așa a început...	7
După un an și mai bine...	47
5 iunie 2014, Tamar la Padriciano...	69
Asociația culturală italo-română din Trieste.	
Anastasia-Tamar...	70
Restaurare la Padriciano	77
Risiera di San Sabba	87
Trieste. Magazinul de antichități al familiei Trevor...	101
Spion sau bodyguard <i>avant la lettre</i> ...	109
Băcănă salvării neamului. Makarska...	119
10 iunie 2014	126
Moare Filip? Rana îl mușcă, îl rupe	127
12 iunie 2014	139
Constantinul Arbore. Scrisori fără răspuns I	141
Tamar, Tamar, Tamar... Învățământ la distanță	
în plin război mondial...	169
Jasenovac. Câți știu despre lagărul ustaș?	175
Căsătoria stelelor roșii...	183
Comitetul Central și părul de aramă al lui Tamar	190
Serviciul de contrainformații și acțiunea	
„Universitatea fluvială”	200
20 iunie 2014	211
Viena – Konzerthaus – Valiza terorii...	213
25 iunie 2014	230

© 2015 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xerosarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © iStockphoto.com/VikaValter

Foto autoare: din arhiva personală

www.cartearomaneasca.ro

Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ

București, Calea Victoriei nr. 133, sect. 1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

VARLAM, CELA

Mucând din moarte ca din ciocolată / Cella Varlam. – București:

Cartea Românească, 2015

ISBN print: 978-973-23-3104-0

ISBN ePub: 978-973-46-5294-5

ISBN PDF: 978-973-46-5295-2

821.135.1-31

Printed in ROMANIA

Cela VARLAM

**Mușcând din moarte
ca din ciocolată**

CARTEA ROMÂNEASCĂ
2015

Avea febră. În mai puțin de cincisprezece minute, doctorul lagărului era pe marginea patului unde se afla Filip. Pe mine m-a dat afară. Mă așteptasem la așa ceva. Stăteam ascunsă după peretele barăcii mele mai de doamne ajută, curată și oarecum mai nouă. De sperat, speram: Filip avea să scape și de data asta, așa cum se întâmplase de fiecare dată, pentru că ingerul meu păzitor îl păzea și pe el, pentru mine. Eram convinsă de asta. Mai mult încă. Știam că e așa. Dar ce se petrecea în cameră? M-am prelins ușor pe peretele pe care se afla geamul, să încerc să ascult. Era foarte important ca Filip, în criza lui și cu creierii înfierbântați, să nu spună de față cu doctorul propoziția pe care o rostise obsesiv în preajma mea:

— Am omorât doi oameni astăzi.

De aceea, fără să mai stau pe gânduri nicio clipă, am luat-o la fugă spre locul de unde fusesem alungată. Am intrat ca un viscol pe ușa camerei, înfingându-mi cu forță picioarele în podele și privirea în privirea doctorului, care, aplecat peste trupul lui Filip, își făcea meseria, dar care și-a permis, pentru o clipă, să se uite la mine. A înțeles pe dată că, a doua oară, n-avea să mă mai scoată de lângă pacientul din fața lui, nici măcar pentru o secundă. Aveam să fac orice ca să-l salvez pe Filip. Eram puternică, cu pieptul meu din ce în ce mai mare, cu oasele mele grele și picioarele lungi. Aveam, în adâncuri, o forță care cobora și urca în mine, când ca un batalion în luptă, când cu fierbințeala cărnii de femeie, care poate obține, oricând, orice vrea. Așa că m-am dus lângă doctor, i-am pus o mână pe umăr și i-am spus că-l voi ajuta mai bine decât orice infirmieră pe care o avusese el vreodată în preajmă. N-a fost nevoie să mă mai privească pentru a ști că era perfect posibil. M-a pus să clocotesc apă, am alergat într-un depozit de unde am adus un lighean nou, știam de la Guido despre aceste obiecte, pe care le păstrau cu sfințenie, ca în orice loc gospodărit de cineva, fie și în mijlocul naturii, într-un amărât

de cort. Aveam spirt de la doamna Antonella, am dat foc, am dezinfectat, am făcut tot ce m-am priceput, fără să întreb prea mult, îl lăsam pe doctor, pe cât puteam, în pace, în concentrarea lui absolută. Nu după multă vreme mi-a spus cu un glas sigur că pacientul fusese înjunghiat intercostal, chiar asta a fost cuvântul folosit, dar că, din fericire, niciun organ vital nu fusese atins. „Ce bine-a făcut Dumnezeu coastele bărbatului”, m-am gândit, „niște gratii care-l pot păzi de moarte, pe de-o parte, și material bun de bucurie, din care și-a făcut femeia”. Din trusa medicală neobișnuit de mare pe care o avea la el, doctorul scosese niște bandaje sau prosoape sau cârpe pentru front, nu-mi vine să le zic altfel, țesături mari, curate, mirosind bine, a săpun de casă. A mai scos o sticlă și i s-a adresat scurt și categoric, cu o voce ca un tunet, spunându-i că va trebui să bea foarte multe înghițituri din licoarea aia minunată, pe care i-o făcea cadou. Nu înțelegeam nimic, dar Filip a înțeles perfect. În momentul acela am știut că bărbatul meu nu trecea pentru prima dată prin asta. A pus sticla la gură și, cu înghițituri mari, dar rare, a golit sticla. Camera s-a umplut de miros de alcool. Băătură. Tare.

— Un schnaps, l-am auzit pe doctor spunând, și încă unul.

— Grappa? – am întrebat tremurând de spaimă.

— Schnaps am spus – a urlat doctorul cu a doua voce a lui, cea groasă, cu care își rezolva problemele medicale grele.

Chiar în timp ce Filip înghițea, urmărindu-l, salvatorul nostru a început să-i curețe rana. M-a lăsat în preajma lor până în momentul în care Filip a căzut pe spate, cu ochii închiși, gemând îngrozitor, dar stând cuminte. Apoi mi-a șoptit să ies din cameră. Nu l-am ascultat imediat. Am mai văzut că a aranjat cumva deasupra plăgii o grămadă din cârpele lui în care-aveam încredere, una peste alta, una lângă alta, le-a vârat una-n alta, aglomerate, iar toată construcția asta uimitoare a început să fie manevrată de mâinile lui, mai întâi ușor,

Cela Varlam

apoi, din ce în ce mai puternic, încât am fost convinsă că i le va băga pe toate sub carne, în inimă, în burtă.

— Îi voi opri sângerarea, a pierdut mult sânge, dar scapă cu viață.

M-am aruncat ca o nesăbuită asupra mâinilor lui, ca să-l ajut să apese și mai tare, întrucât înțelesesem că asta era manevra importantă pe care o făcea acum și avea nevoie de multă putere, iar el nu era tocmai un uriaș. M-a aruncat la o parte cu cotul ca pe o scamă, dovedindu-mi astfel ce puteri pot avea și cei mai pricâjiți doctori, dacă se pun să salveze viața unui om. Apa clocotea deja, am luat un ibric și am pus un ceai acolo pentru el. Măcar atâta să fac și eu. Îmi curgeau lacrimile pe obraz ca niște șuvițe de apă de la duș, frumos, continuând ce începuseră când Filip intrase în casă, cu sângele curgând ca dintr-un porc tăiat. Nici nu mai știam de ce plângeam acum, de bucurie, de suferință sau de admirație pentru doctor. El apăsa cu tot trupul lui peste rana lui Filip, care își mișca ochii în toate părțile, în timp ce mușchii obrazilor îi săreau ca niște mingi sub piele. Și gemea. După culoare, ai fi putut crede că murise deja și că era doar o poveste sau un vis toată istoria cu doctorul. Aveam totuși încredere în Guido și în doctor, asta era adevărul.

— Dă-mi geanta mea, te rog!

N-am înțeles foarte repede. Care geantă, câte genți avea cu el, parcă nu văzusem decât una, am început să mă agit ca o găină tâmpă, rotindu-mă aproape pe loc, cu simțurile rulate. Târziu, îngrozitor de târziu, am zărit, în fine, geanta veche, ponosită, dintr-o piele pe ici scorțoasă și prin alte părți moale ca o pernă, pe care mi-o ceruse doctorul. Aveam impresia că trecuseră cel puțin câteva ore de când îi auzisem glasul, desigur nu putea fi așa. El nu m-a certat și nu m-a grăbit. Am ajuns la timp lângă el, așa se pare, a desfăcut capacul ei cu mișcări sigure, de mânuitor de arme, și a scos dinăuntru o

bucată de lemn groasă, scurtă și care mirosea ca o scoarță de copac, primăvara. Și i-a desfăcut maxilarele lui Filip, așezându-i acel obiect ciudat între dinți, în așa fel încât partea cea mai mare să rămână în afara gurii, dar dinții să poată mușca oricât de adânc în ea.

Totul a mers strună, într-adevăr, sângerarea s-a oprit când prevăzuse doctorul, chiar dacă durase mult, dar calvarul nu se terminase și a venit momentul când omul ăsta mic m-a scuipat afară, nici nu mai știu cum, fără să mă pot dezmetici. Îl auzeam pe iubitul meu gemând, doar gemând, când în durere prelungă, insuportabilă, când scurt și ascuțit. Erau și clipe în care parcă dispărea de tot. Când l-am auzit pe doctor mișcându-se prin cameră, am intrat, Filip a întredeschis pleoapele, apoi a adormit altfel, sănătos, era deja printre cei cu destin de viață lungă, bandajul, la care l-am ajutat pe domnul doctor, a ieșit foarte frumos. Era o splendoare să privești cât de simetric era totul, cum îi înconjura toracele, ca un cerc desenat cu vopsea albă, un joc de copii, corpuri pictate, de ce nu?

— I-am cusut rana. N-aveai cum să rezisti la asta. El chiar e „Cineva”. Și are experiența morții. Ține minte asta, nu doar pentru el.

— Adică cum?

— Pentru sufletul tău. Ai să înțelegi mai târziu.

Filip s-a trezit vomitând, după mai mult de douăzeci și patru de ore, timp în care era clar că avusese mari dureri. Și febră. Am făcut tot ce mă pusese doctorul să fac. Am știut bine. Apoi, când a trecut greul, câteva nopți a rămas în camera mea, iar fericire mai mare ca asta, puține am avut în viață. L-am îngrijit, mă strecuram până la cabinetul medical, mai întrebam câte ceva, când domnul doctor nu putea veni să-l vadă, iar eu intram în panică, l-am hrănit, când i s-a făcut,

în fine, puțină foame, dându-i bucătică cu bucătică în gură și el a mâncat și m-a ascultat ca pe mama lui. I-am schimbat așternutul, i-am spălat toate rufele care fuseseră pătate de sânge și le-am aruncat pe cele distruse, i-am făcut rost de altele noi de la familia Trevo.

Într-una din acele nopți, mi-a vorbit. Știa că îmi spusese despre cei pe care îi ucisese. Fusesse conștient, nu intrase nicio secundă în delir, îmi garantase el, deși avusese, într-adevăr, febră mare. M-a întrebat de unde știam că el așa trăia: luptând până la moarte – la moartea altora sau la moartea lui, oricând, oriunde, ca să facă dreptate. Uitase că-mi salvase viața? Uitase că mă iubise din prima clipă? Uitase că-mi omorâse părinții împreună cu oamenii dintr-un cătun întreg sau din mai multe, cine mai putea ști cum fusesse? Uitase tot? Creierii lui, ai āstora care erau nāscuți ca să mototolească lumea între pumni, ca pe o argilă, în timp ce-și făceau planuri istorice, erau făcuți din gloanțe, din scuiători de foc, din rafale, din tășuri mortale, nu-i așa?

— Nu înțelegi nimic, copilă. Nu ai cum să înțelegi, de ce mi-oi fi pierzând eu vremea cu tine, draga mea, pielea mea ca petala? De ce? N-ai tu ce căuta în urletul āsta nebun, unde doar moartea are loc, iar, la capătul celālalt, victoria noastră, a partizanilor. Am ānvins pe cine n-a ānvins nimeni altcineva. Respirām salvānd și omorānd bolile lumii.

— Adicā oameni. Mulți oameni, nu-i așa, iubitele? Mai ții minte. Mai știi că omorāți oameni. De unde știi cine are dreptate? De unde știi că nu voi sunteți boala lumii?

M-a pus să scormonesc după o hārtie āmpăturitā, āflatā în haina lui, necunoscutā mie. Am gāsīt, am despăturit și am citit foarte calmā, pentru că uluiala āmi ștergea – probabil – și expresia feței, dar āmi amorțise simțurile: „Aliații, adicā cei care au cāștigat războiul, au venit de partea noastră. Iar fātucā āstā, minunea āstā, care mā face să trăiesc pe mine, cānd de

fapt pe mine tocmai asta nu mă prea interesează, nu înțelege nimic din compoziția noastră chimică și fizică și metafizică. Noi suntem ca niște meteoriți care, de acolo, din înaltul cerului, vedem cum e cu dreptatea pe pământ, care face bine și care face rău, cine omoară aiurea și cine omoară bine, și printre stelele nevăzute, ne strecurăm să ne facem treaba. Noi, partizanii Armatei Poporului de Eliberare, nu eram niște pierduți în organizarea universală. Noi facem parte dintre elementele care pun în ordine istoriile, ideologiile, viitorul omenirii și, deci, și pe oameni. Dar cum să priceapă o puștoaică ce mi-a întors viața pe dos, ce-mi ia din putere cu iubirea ei și cu nebunia care a crescut în mine pentru ea? Am de luptat de două ori mai greu decât colegii mei: pe de o parte, e lupta cu boala noastră, iubirea, ce nu le e îngăduită aleșilor ordinii universale, iar pe de altă parte, cu efortul unui colos, lupta în misiunile mele, cărora, sincer să fiu, le fac cinste. Am vrut de zeci de ori să scap de ea, să o scap pe ea de mine, să mă fac sănătos și să-mi văd doar de misia mea, dar comanditarii de deasupra lumii mă încearcă din greu. O văd în fața ochilor cum se mișcă prin casă și cum aleargă pentru mine, cum îi sar sânii ăia mari și tari de fată netrăită încă și dau să-i spargă rochia sărăcuță, dar atât de bine șezând pe șoldul ei rotund, pe talie și pe fund, curată ca cerul și zglobie ca izvorul din munții pe unde băntui eu, o văd în mine și plâng în nopțile când nu o văd, o str...".

Și aici se oprea totul. Am rămas fără grai, deși erau lucruri cu care trăiam, dar nu le știam explicit de la el. Cum de mă lăsase acum să le aflu, cum de avusese timp și chef să le scrie? M-am dus să-l sărut. Nu m-a lăsat. M-a împins cu toată puterea și a strigat la mine că nu despre iubire era vorba acum, ci despre lupta lor, pe care eu n-o înțelegeam. Cum să fiu alături de el, dacă nu pricep că ei au dreptate? Glasul îi devenea tot mai rău, tot mai greu, mă strivea, am început să plâng,